

Determinanty zdraví v průběhu života

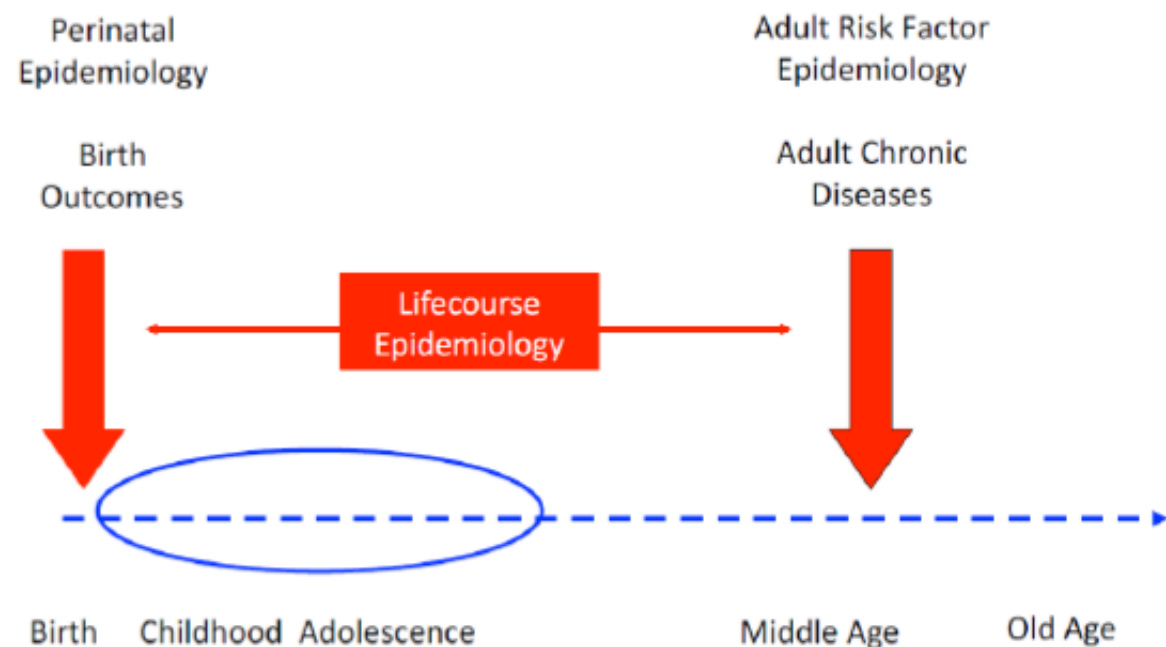
Lifecourse epidemiology

Gabriela Kšiňanová

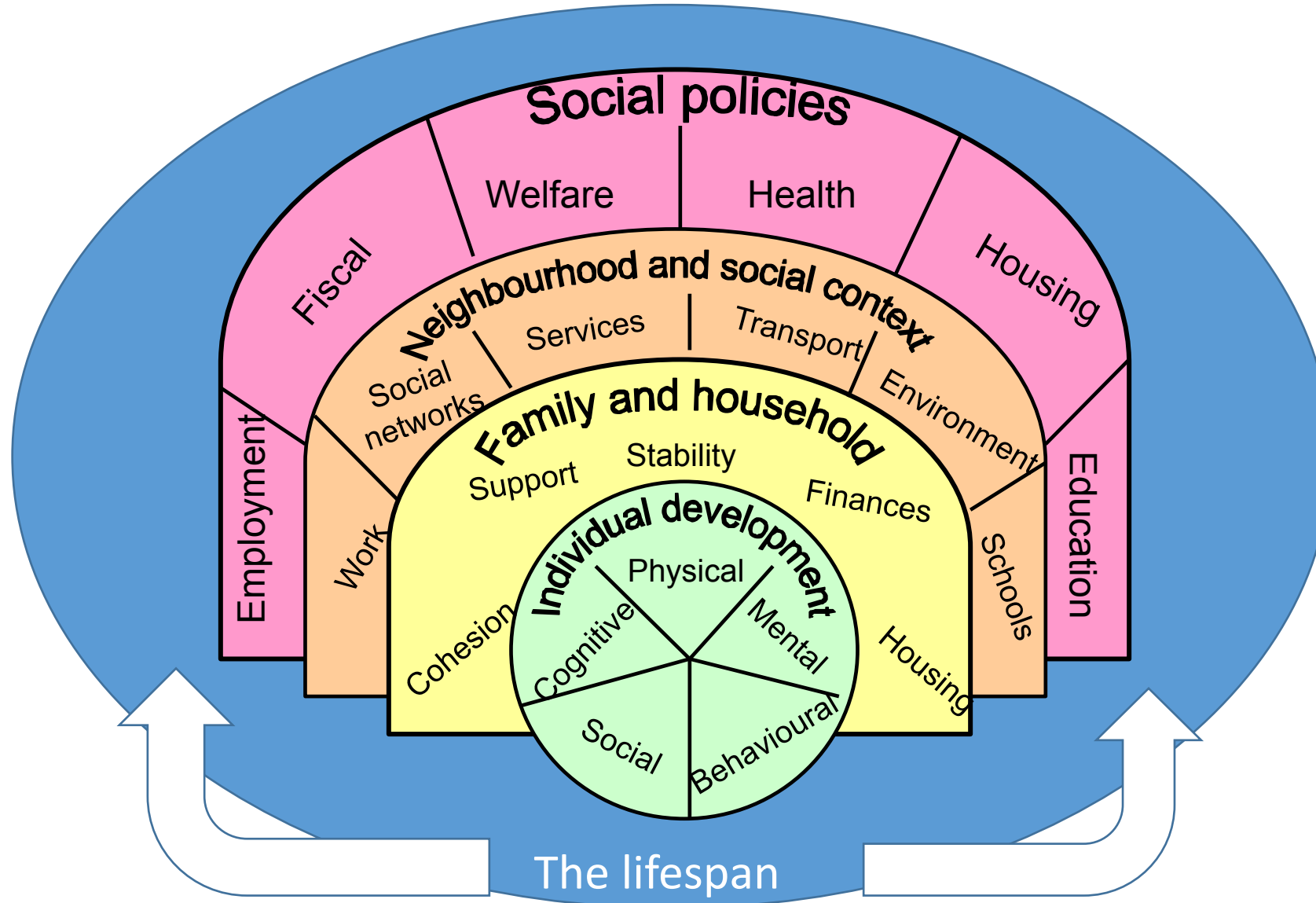
Andrea Dalecká

Zdraví/morbidita v raných fázích života

1. Vliv na zdraví a wellbeing v samotném dětství
2. Dopad na zdraví v pozdějším životě!

Ekologický (ecological) model zdraví v průběhu života

Jaký vliv na zdraví v pozdějším životě může mít:

1. Předčasné narození (např. ve 32 týdnu těhotenství)
2. Astma diagnostikované ve 3 letech
3. Nízký socioekonomický status rodiny při narození dítěte

Co všechno může mít na zdravotní stav těchto dětí vliv?

Expozice v dětství a pozdější zdraví

Kauzální řetězce (Causal pathways)

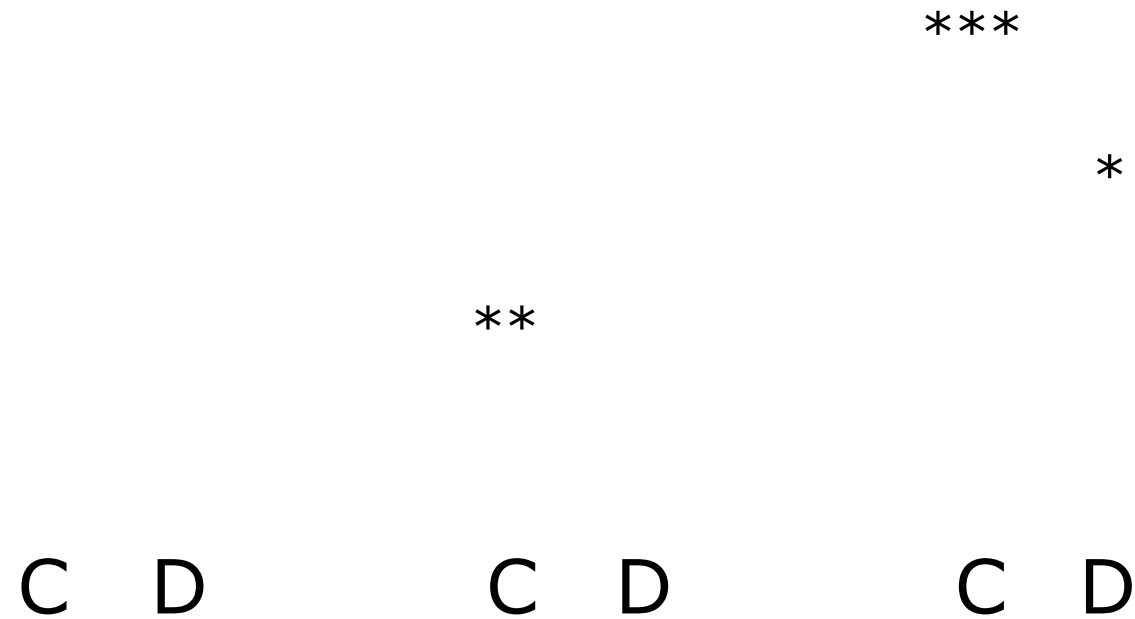
- Akumulace
- Řetězec rizik (chain of risk)
- Trajektorie

Časové hledisko expozic

- Kritická a senzitivní období

Akumulace rizika

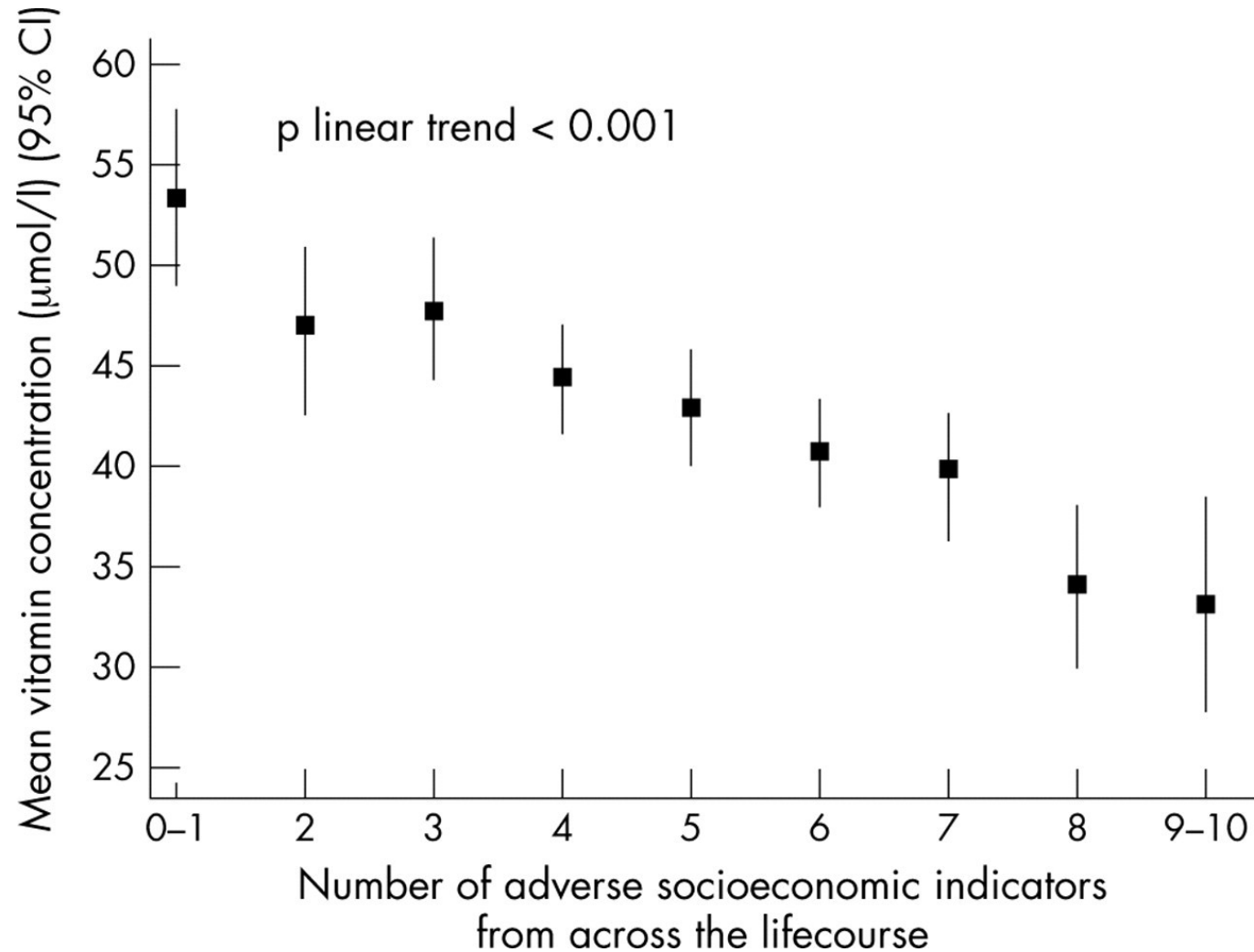
Sustained economic hardship and odds ratio of self-reported cognitive difficulty (C) and depression (D) in late midlife (controlling for age, sex and prevalent diseases)

No. times household income below 200% of USA federal poverty level

Lynch, Kaplan & Shema, NEJM 1997

Mean vitamin C concentrations by number of adverse life course indicators among British women aged 60–79 years.

Adverzní dětské zkušenosti (Adverse Childhood Experiences - ACEs) a zdrav

ABUSE

Physical

Emotional

Sexual

NEGLECT

Physical

Emotional

HOUSEHOLD DYSFUNCTION

Mental Illness

Incarcerated Relative

Mother treated violently

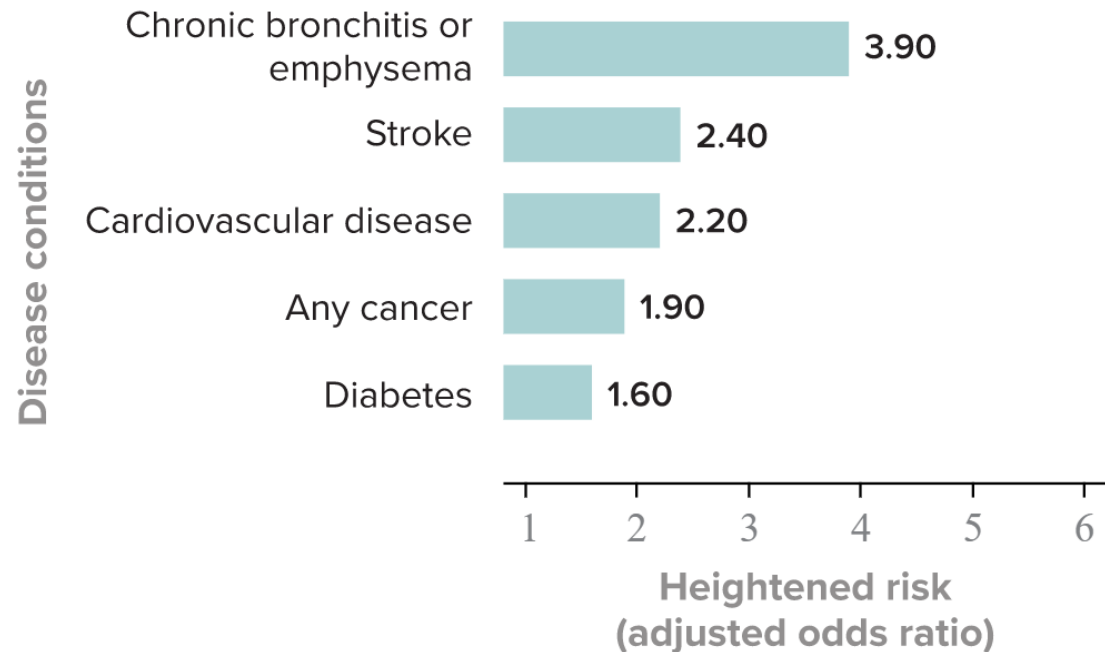
Substance Abuse

Divorce

- 4+ ACE spojeny s vyšším rizikem onemocnění v dospělosti (19-92 let)
- 4+ ACE např. spojeny s 2,2krát vyšší pravděpodobností vzniku kardiovaskulárního onemocnění

ACEs raise the risk of diseases

SOURCE: M. BUCCI ET AL / ADVANCES IN PEDIATRICS 2016

KNOWABLE MAGAZINE

Řetězec rizik/příčin (chain
of risk)

A causal chain

"Why is Jason in the hospital?"

Because he has a bad infection in his leg.

But why does he have an infection?

He has a cut on his leg and it got infected.

But why does he have a cut on his leg?

He was playing in a junk yard next to his apartment building
and fell on some sharp, jagged steel there.

But why was he playing in a junk yard?

His neighbourhood is run down. Kids play there and there is no one to
supervise them.

But why does he live in that neighbourhood?

His parents can't afford a nicer place to live.

But why can't his parents afford a nicer place to live?

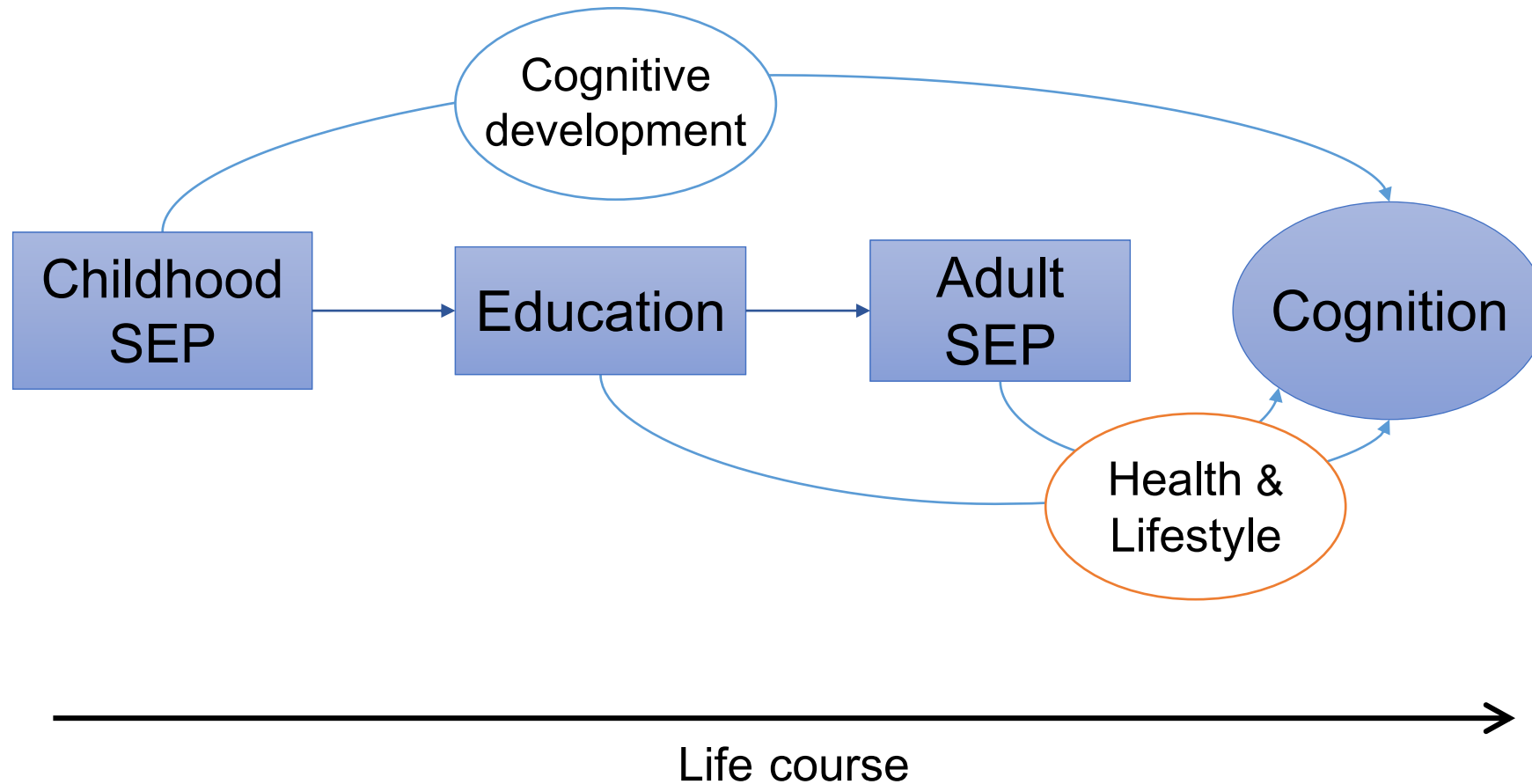
His dad is unemployed and his mom is sick.

But why is his dad unemployed?

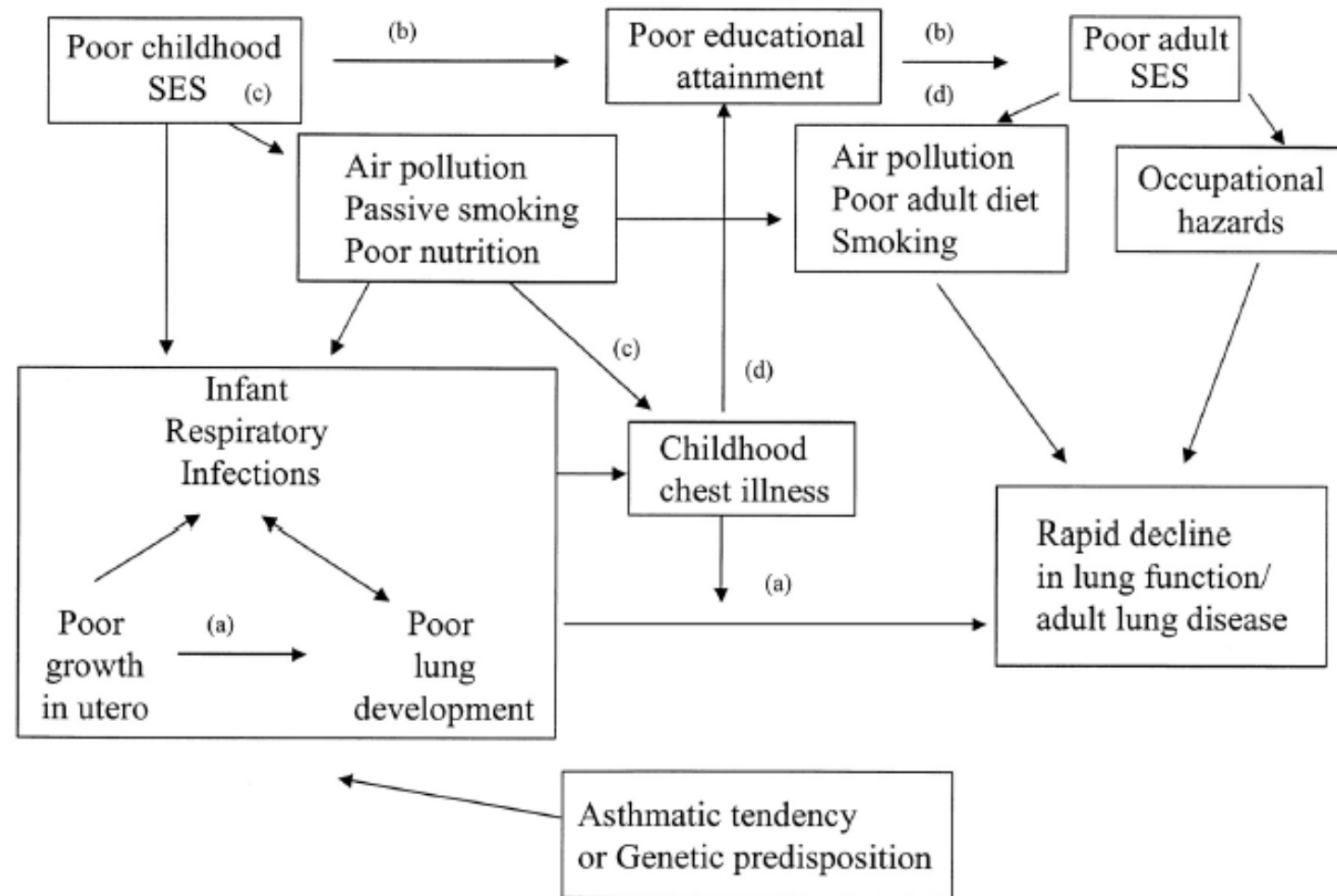
Because he doesn't have much education and he can't find a job.

But why ... ?

Sociální pozice v dětství a kognice později v životě:

Schematické znázornění biologických a psychosociálních expozic působících v průběhu životní dráhy, které mohou ovlivnit funkci plic a nebo vznik respiračních onemocnění

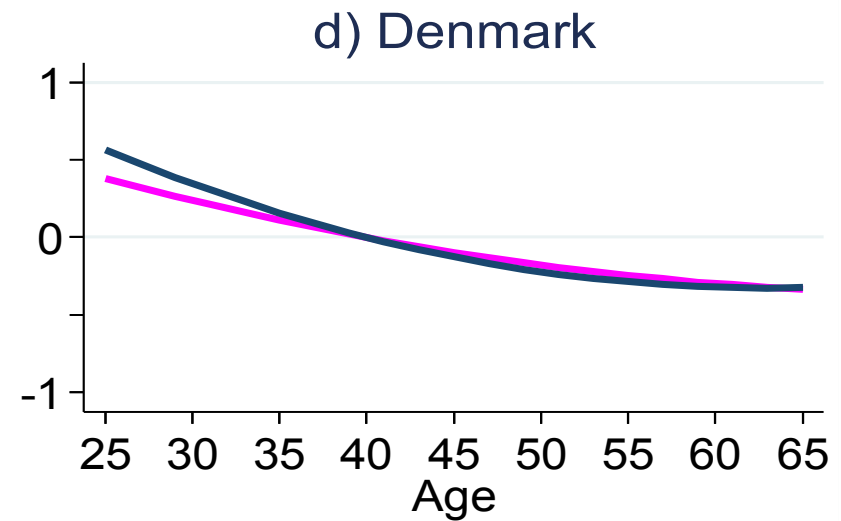
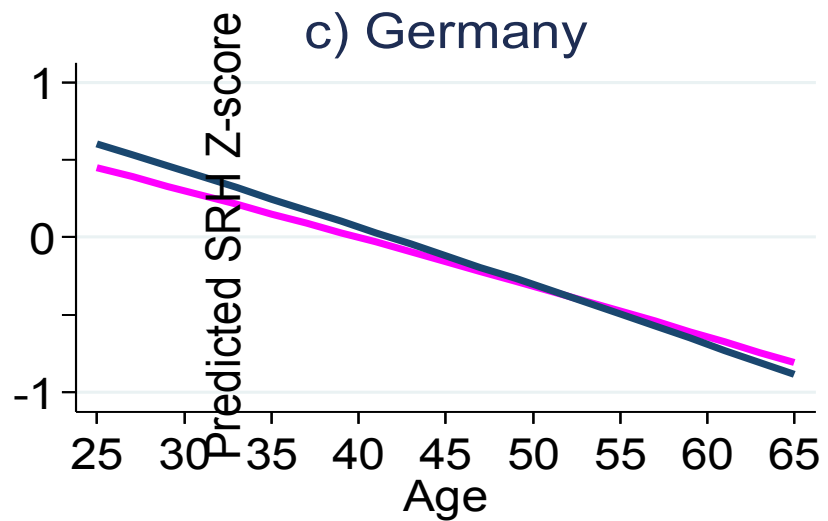
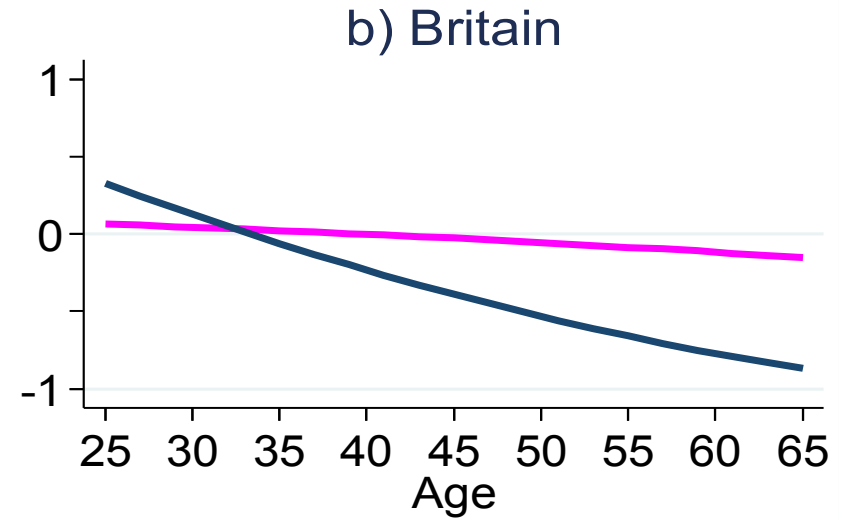
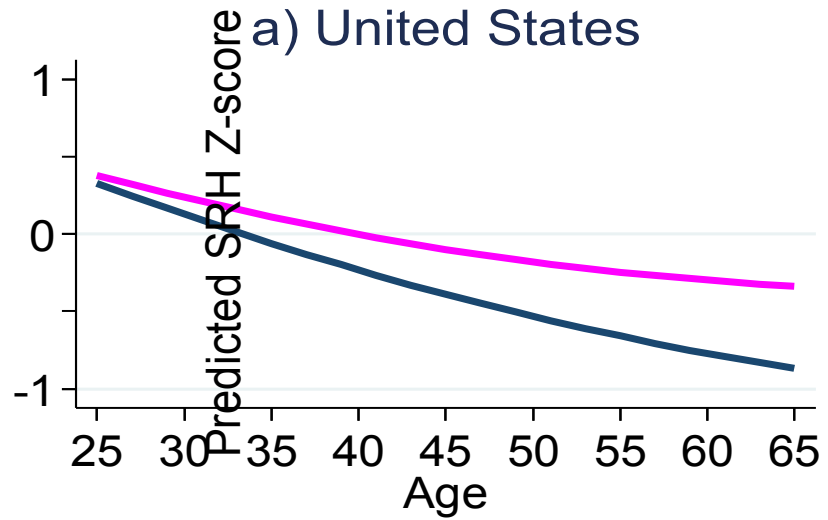
Yoav Ben-Shlomo, and Diana Kuh *Int. J. Epidemiol.* 2002;31:285-293

Trajektorie

Mean predicted health scores by NS-SEC

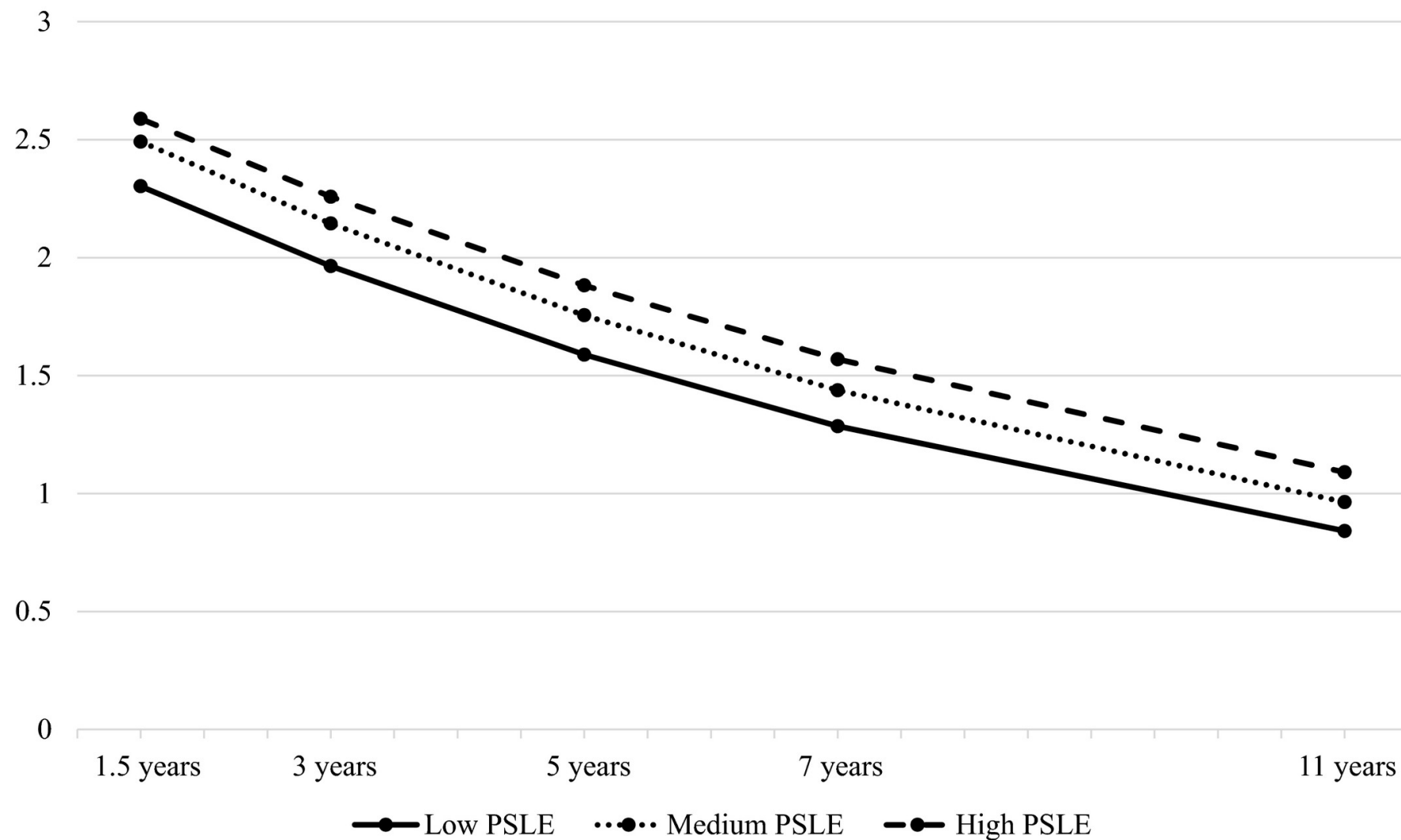

Health decline by ethnic minority status

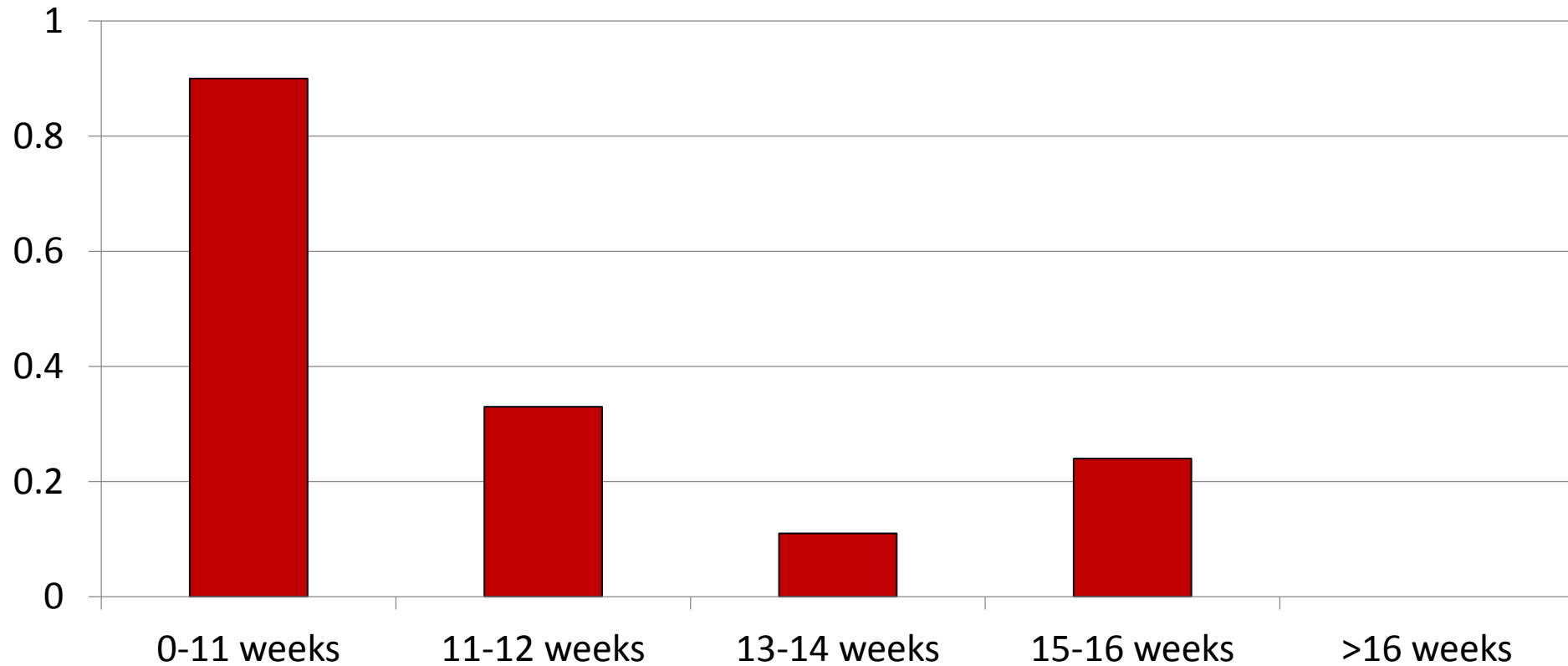
— Majority — Minority

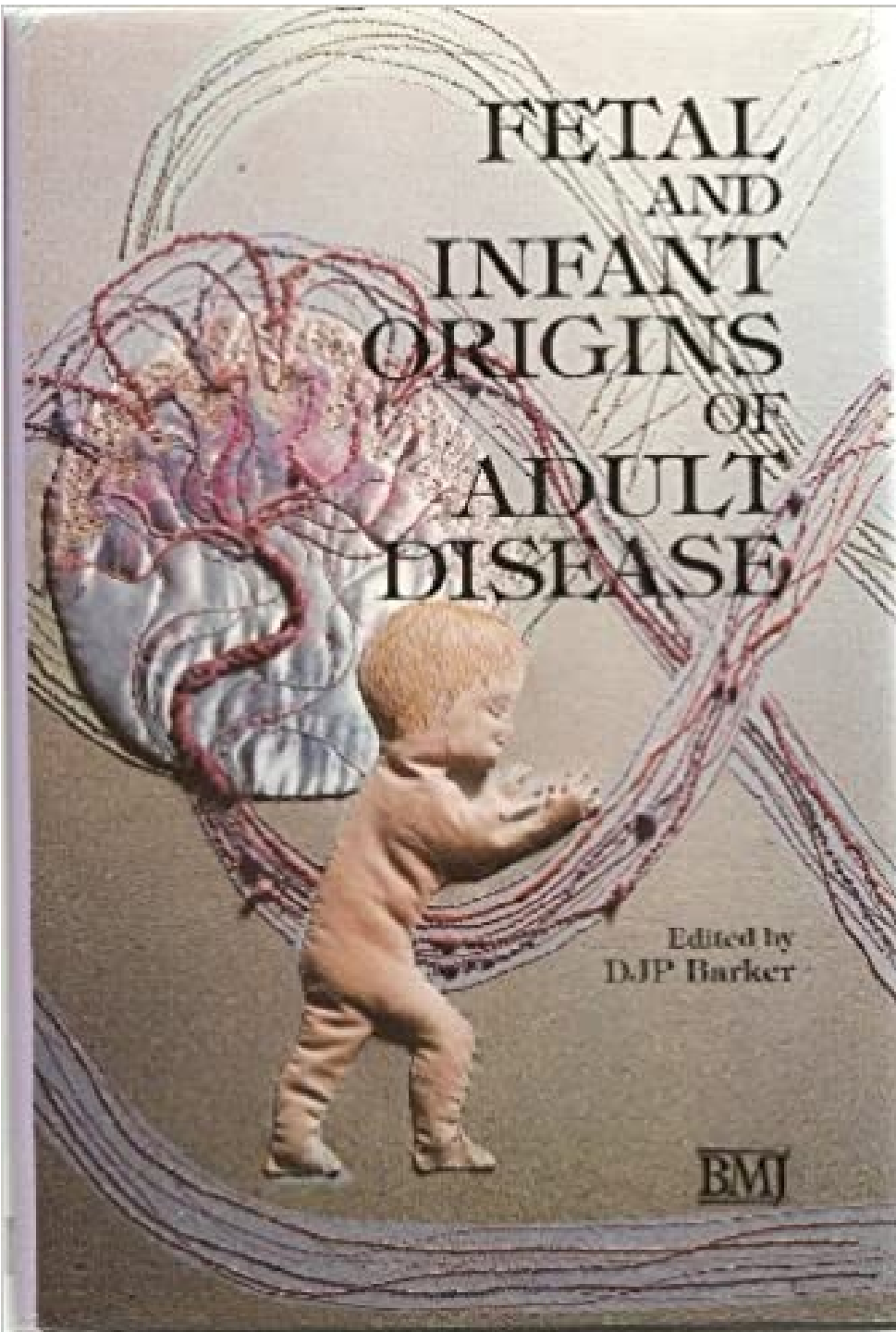
Prenatální stres a spánek u dětí

Kritická a senzitivní období

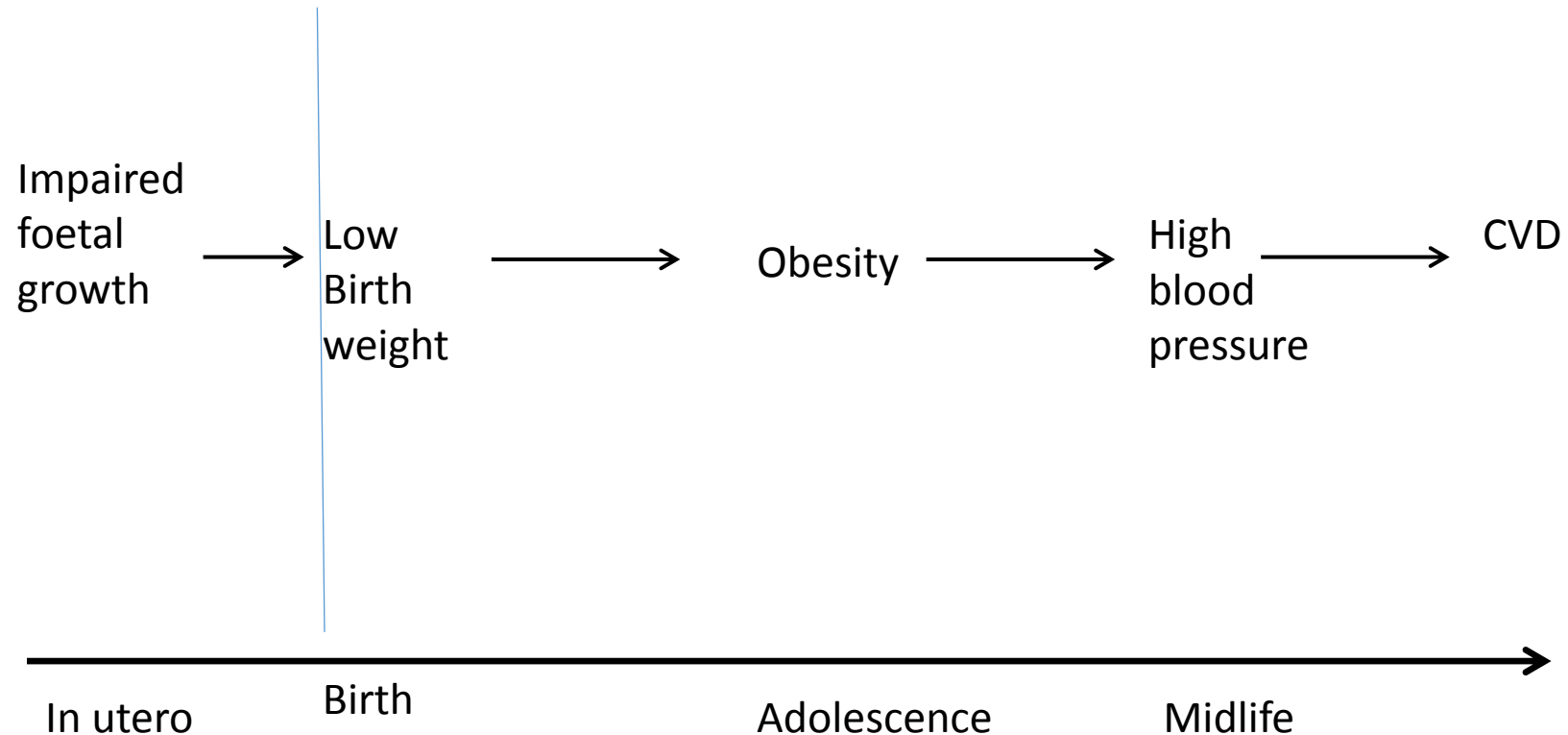
Expozice zarděnkám v těhotenství a riziko vrozených vad plodu

Barkerova
hypotéza
1990

Kritická období (fetální programování - foetal programming)

Porodní váha

SYSTEMATIC REVIEW: SHENKIN ET AL.

Psychol Bulletin 2004; 130: 989-1013

“Malá, konzistentní, pozitivní asociace mezi porodní váhou a kognitivními schopnostmi i po adjustaci pro konfoundery.”

- Record et al. Ann Human Genet 1969; 33: 71-79
- Matte et al. BMJ 2001; 323: 310-314
- Richards et al. BMJ 2001; 322: 199-203
- Shenkin et al. Arch Dis Child 2001; 85: 189-196
- Jefferis et al. BMJ 2002; 325: 305-308.
- Corbett et al. 2004 unpublished

Rekapitulace

Riziko rozvoje cukrovky v těhotenství dle počtu rizikových faktorů:

<https://www.cdc.gov/diabetes/basics/risk-factors.html>

1. Akumulace
2. Řetězec rizik

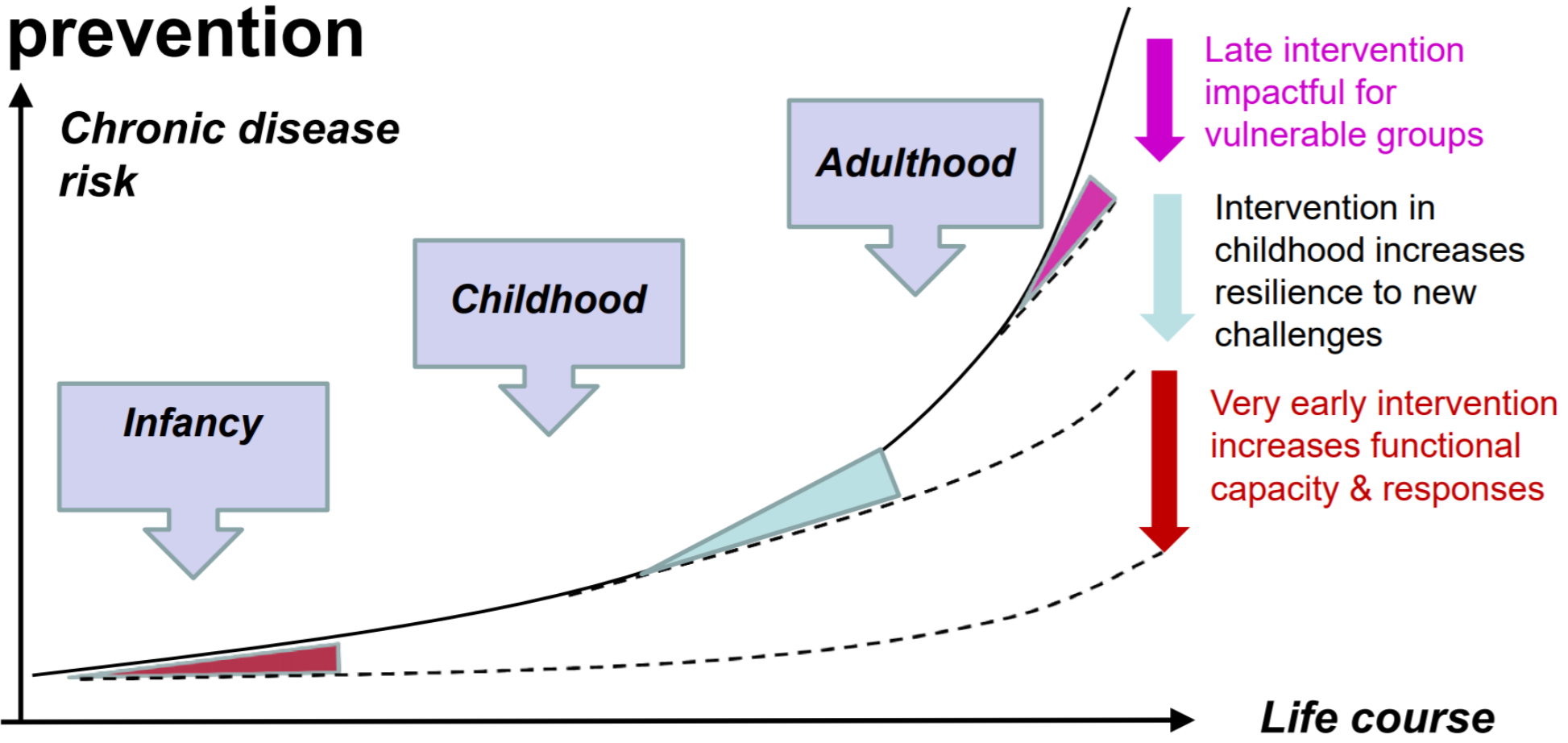
Testování mediátorů zprostředkujících vztah mezi stresujícími událostmi v dětství a depresí v dospělosti.

1. Akumulace
2. Řetězec rizik

Prevence a intervence

Lifecourse strategy for disease prevention

Prevence morbidity a mortality

Příklad kampaně Safe to Sleep

Prevence SIDS:

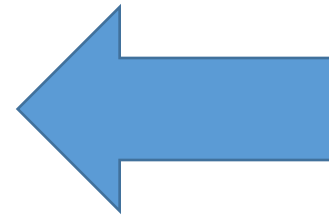
- Sudden Unexpected Infant Death (SIDS) je jedním z hlavních příčin úmrtí kojenců v rozvinutých zemích
  - SIDS = nevysvětlitelné úmrtí dítěte mladšího 1 roku
- Prevalence v USA byla 130.3 úmrtí na 100,000 živě narozených dětí in 1990
- Možnost prevence?

Prevence morbidity a mortality

Příklad kampaně Safe to Sleep

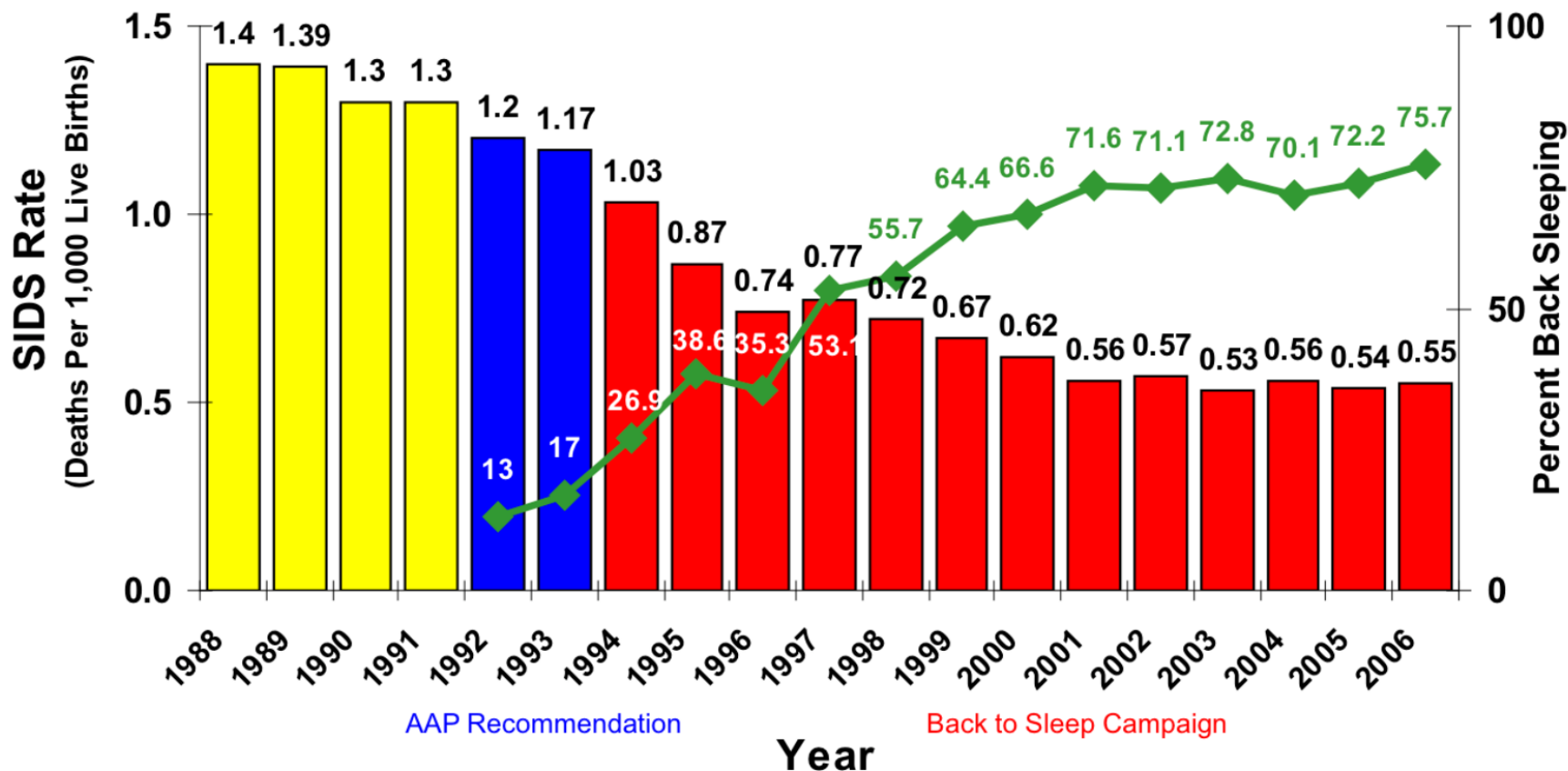
Rizikové faktory pro SIDS:

- Pohlaví dítěte
- Etnická příslušnost a SES rodiny
- Předčasné narození
- SIDS v rodinné anamnéze
- Ukládání ke spánku na břicho
- Sdílení lůžka
- Expozice cigaretovému kouři (pasivní kouření)

**Potenciálně
modifikovatelné
rizikové faktory**

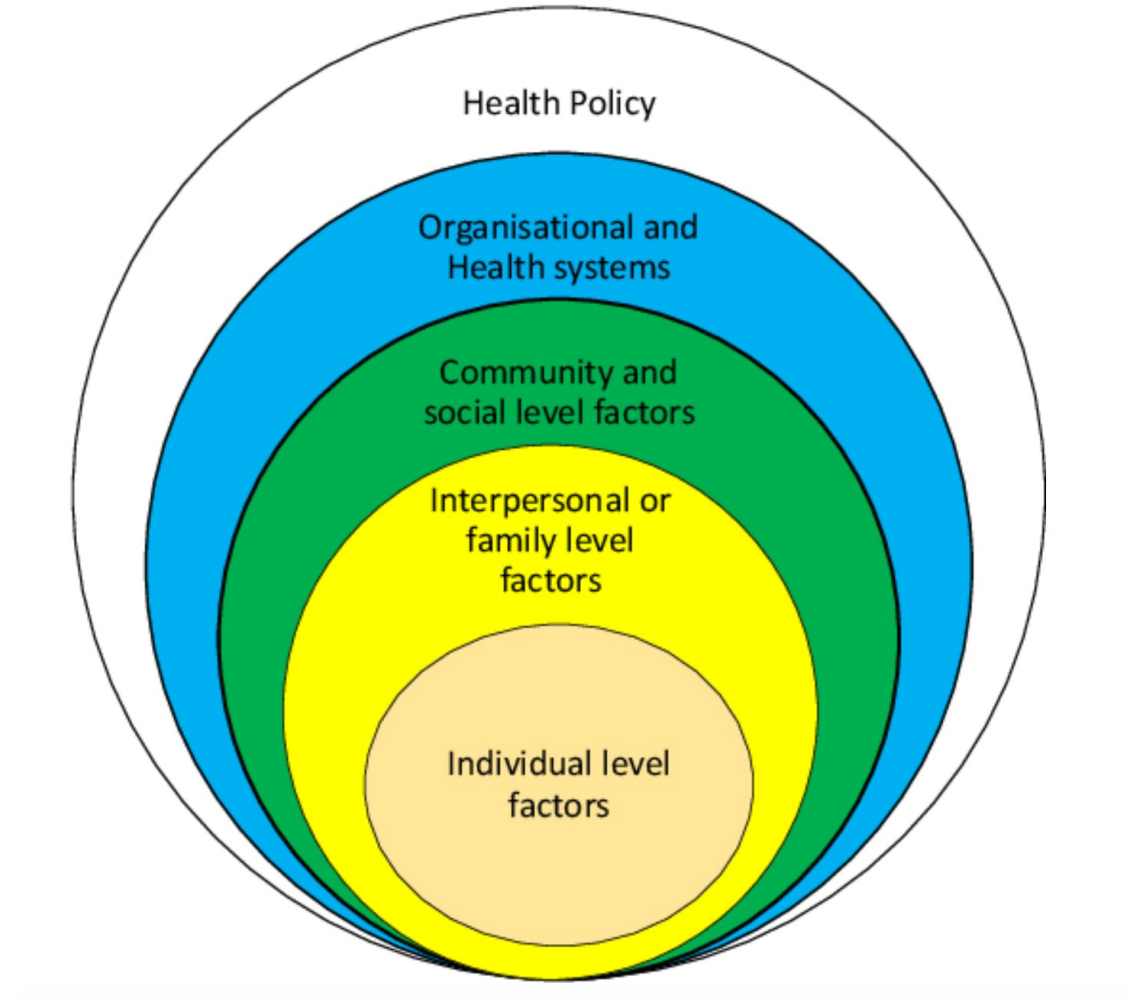
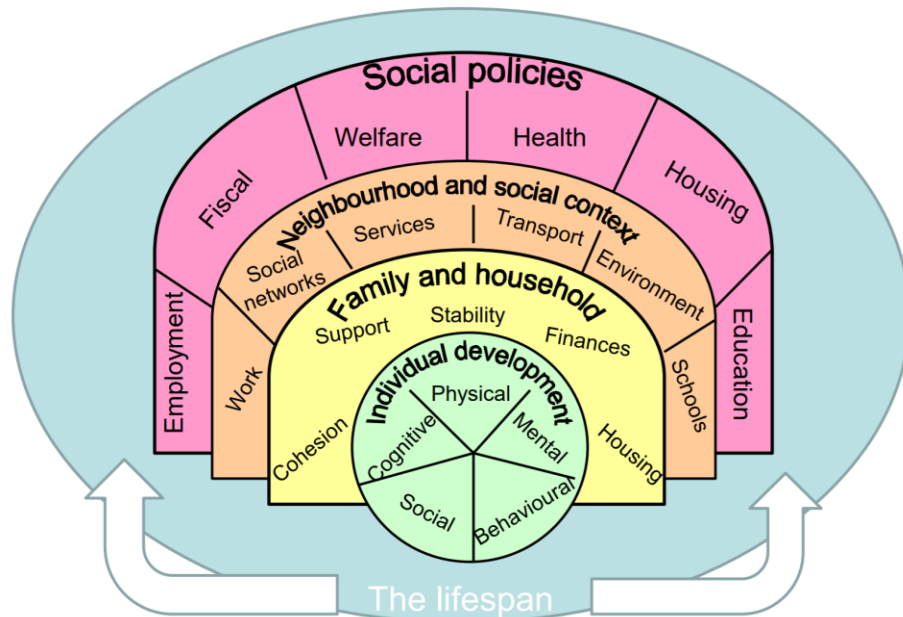
SIDS Rate and Back Sleeping (1988 – 2006)

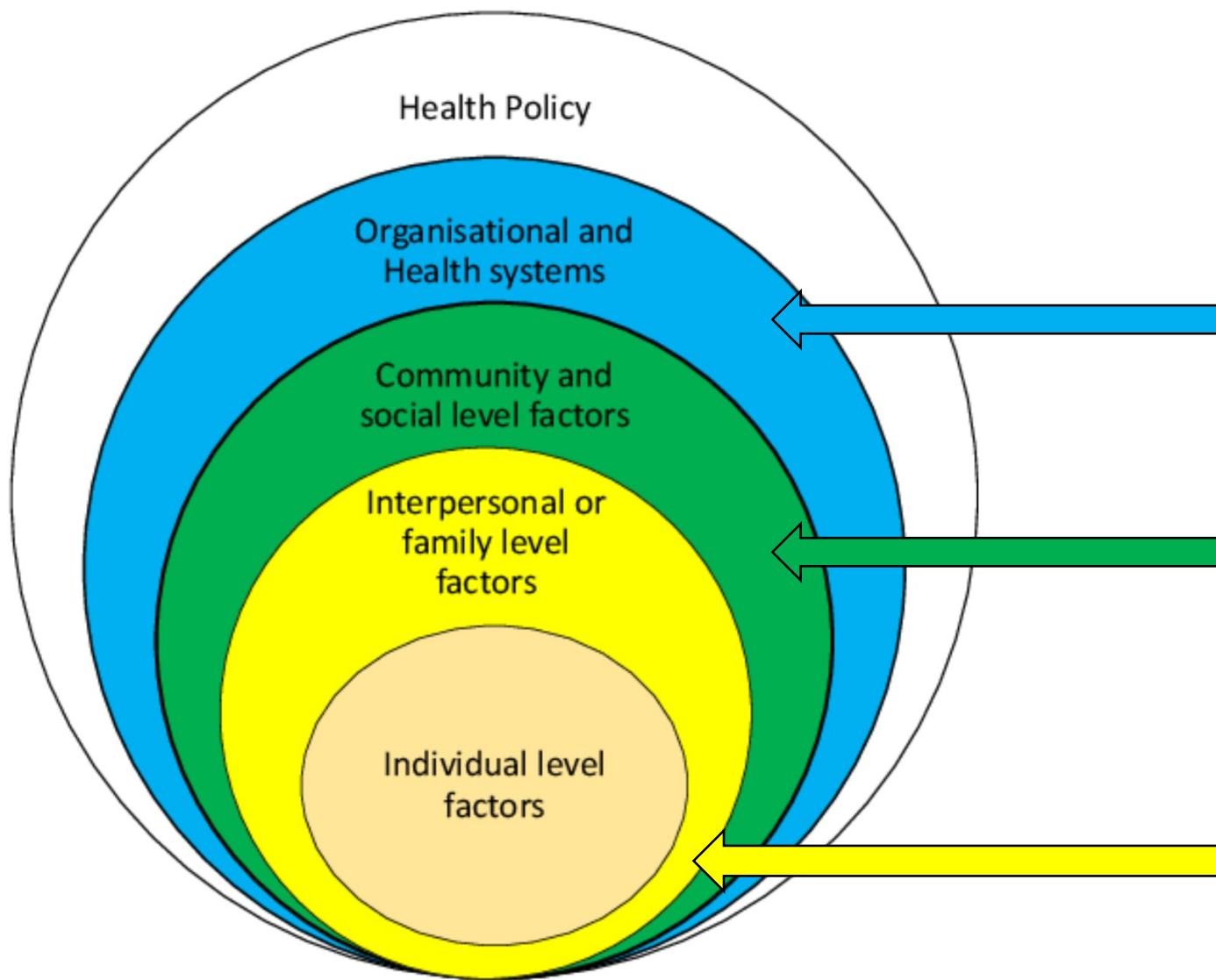

SIDS Rate Source: CDC, National Center for Health Statistics,
Sleep Position Data: NICHD, National Infant Sleep Position Study.

Multilevel Interventions

Ecological model of health across the lifespan

Implementace Safe to Sleep na různých úrovních

- Zařazení StS principů do vzdělávacích programů, např. zdravotních sester
- Práce se zvyklostmi (např. kulturními) o péči o děti
- Vzdělávání rodičů o rizikových faktorech

Preventivní programy

Máte osobní zkušenost s některými preventivními programy?

- Co bylo podle vás provedeno správně?
- V čem mohla být intervence lepší?
- Fungovala?